

МСПМД (IMAS) 09.40

Друге видання
1 березня 2008 р.
Поправка 3, червень 2013 р.

Керівництво з використання мінно-розшукових собак

Директор,
Служба ООН з питань протимінної діяльності (UNMAS, ЮНМАС),
380 Madison Avenue, M11023,
New York, NY 10017
USA

Е-mail: mineaction@un.org
Телефон: (1 212) 963 1875
Факс: (1 212) 963 2498
Веб-сайт: www.mineactionstandards.org

Попередження

Цей документ є чинним з дати, позначеної на титульному аркуші. Оскільки Міжнародні стандарти з питань протимінної діяльності (МСПМД) підлягають регулярній перевірці та регулярному перегляду, користувачам слід звертатися з веб-сайтом проекту МСПМД (IMAS) за адресою <http://www.mineactionstandards.org/>, для підтвердження статусу таких стандартів, або перевіряти їх на веб-сайті UNMAS за адресою <http://www.mineaction.org>

Повідомлення про авторські права

Цей документ Організації Об'єднаних Націй є одним з Міжнародних стандартів з питань протимінної діяльності (МСПМД), і авторські права на нього застережено Організацією Об'єднаних Націй. Ані цей документ, ані витяги з нього, не можуть відтворюватися, зберігатися або передаватися в одній формі, або за допомогою будь-яких засобів, або з будь-якою іншою метою без попередньої письмової згоди Служби ЮНМАС, що діє від імені Організації Об'єднаних Націй.

Цей документ не призначено для продажу.

Директор,
Служба ООН з питань протимінної діяльності (UNMAS, ЮНМАС)
380 Madison Avenue, M11023
New York, NY 10017
USA

Email: mineaction@un.org
Телефон: (1 212) 963 1875
Факс: (1 212) 963 2498

Зміст

Зміст	iii
Передмова.....	iv
Вступ	v
Посібник по використанню собак мінно-розшукової служби (МРС)	1
1. Область застосування.....	1
2. Терміни, визначення та скорочення.....	1
3. Чому собак використовують для виявлення мін та ВЗВ.....	2
4. Як можна використовувати собак МРС	2
4.1. Загальна інформація.....	2
4.2. Оперативні процедури.....	3
5. Випробування собак МРС та кінологів в реальних умовах	3
6. Дистанційне виявлення запаху вибухової речовини (ДВЗВР).....	3
7. Професійний гігієнічний та загальний догляд за собаками	4
8. Обмеження стосовно використання собак МРС.....	4
9. Обов'язки.....	4
9.1. Національний орган з питань протимінної діяльності (НОПМД).....	4
9.2. Організація по розмінуванню	5
9.3. Спонсори та міжнародні організації	5
Реєстр поправок	6

Передмова

Міжнародні стандарти для реалізації програм у сфері гуманітарного розмінування були вперше запропоновані робочими групами на міжнародній технічній конференції у Данії, в липні 1996 року. Були встановлені критерії для всіх аспектів розмінування, рекомендовані стандарти та погоджене нове універсальне визначення поняття «розмінування». Наприкінці 1996 року принципи, запропоновані в Данії, були допрацьовані робочою групою під керівництвом ООН, та з'явилися «Міжнародні стандарти для проведення операцій з гуманітарного розмінування». Перше видання було опубліковане Службою Організації Об'єднаних Націй з питань протимінної діяльності (ЮНМАС) у березні 1997 року.

З того часу сфера застосування цих початкових стандартів була розширена з метою включення інших елементів протимінної діяльності та відображення змін, внесених до операційних процедур, практики і норм. Ці стандарти були перероблені та перейменовані на *Міжнародні стандарти протимінної діяльності* (МСПМД (IMAS)).

Організація Об'єднаних Націй несе загальну відповідальність за створення умов і сприяння ефективному управлінню програмами протимінної діяльності, включаючи розробку і підтримку стандартів. Тому Служба ЮНМАС є підрозділом у структурі Організації Об'єднаних Націй, що несе відповідальність за розробку і підтримку стандартів МСПМД (IMAS). Підготовка стандартів МСПМД (IMAS) здійснюється за підтримки Женевського міжнародного центру гуманітарного розмінування.

Робота з підготовки, огляду і перегляду стандартів МСПМД (IMAS) здійснюється технічними комітетами за підтримки міжнародних, урядових і неурядових організацій. Найновішу версію кожного стандарту, разом з інформацією про роботу технічних комітетів, можна знайти за посиланням <http://www.mineactionstandards.org/>. Окремі стандарти МСПМД (IMAS) переглядаються не рідше, ніж раз на три роки для відображення змін, які мають місце у нормах і практиці протимінної діяльності, а також для введення цих змін до міжнародних правил і вимог.

Вступ

Лише в кінці 80-х років більш широке інформування громадськості про існування глобальної проблеми, пов'язаної з наземними мінами, сприяло прийняттю міжнародним співтовариством заходів, спрямованих на видалення наземних мін у усьому світі. З 1990 року, велика кількість міжнародних організацій стали займатися діяльністю в області гуманітарного розмінування, і все більше собак стали використовувати для виявлення мін і ВЗВ, в тому числі для виявлення незірваних боєвих малокаліберних боєприпасів.

Собаки мінно-розшукової служби (МРС) можуть служити ефективним і економічним засобом очищення територій від мін в разі їх використання у відповідних умовах. Використання собак МРС також є одним з рішень проблем, пов'язаних з виявленням мін з мінімальною питомою вагою металевих компонентів і з розмінування ділянок з високим вмістом металевих фрагментів. Однак, широке використання собак МРС створило нові проблеми. Як і раніше, висловлюються суперечливі думки про можливість виявлення мін собаками МРС, і як і раніше, виражається деяка стурбованість щодо якості та надійності операцій з використанням собак МРС. Назважаючи на протиріччя, собаки МРС використовуються багатьма організаціями в різних ситуаціях і, в результаті їхньої роботи, території звільняються.

У першому виданні *Міжнародних стандартів для проведення операцій в області гуманітарного розмінування*, опублікованих ЮНМАС в березні 1997 року, не порушувалося питання про проведення операцій з використанням собак МРС, оскільки в той час вважалося, що ця «технологія» не є добре вивчена, і вельми незначне число організацій з розмінування проводили операції з використанням собак МРС. Тому розробка міжнародних стандартів в області використання собак МРС не розглядалася в якості невідкладної необхідності.

У вересні 1999 року перша світова конференція з питань використання собак МРС була проведена в Люблянці, Словенія. На цій конференції члени спільноти організацій, що використовують у своїй роботі собак МРС, заявили про необхідність розробки міжнародних стандартів в області проведення операцій з використанням собак МРС, в якості основи стандартів ООН. Тому ООН запропонувала ЖМЦГР розробити такі стандарти.

В процесі розробки першого видання стандартів брали участь два фахівці з ЖМЦГР, яким сприяли технічні комітети за підтримки міжнародних урядових і неурядових організацій. Більшість великих організацій, що використовують у своїй роботі собак МРС, були представлені в консультативній групі.

Крім того, в процесі розробки стандартів було організовано відвідування декількох ділянок, де здійснюються програми з розмінування за допомогою собак МРС, з метою ознайомлення з думками фахівців цих програм, їх проблемами і методами. Ці відвідування польових структур дозволили узагальнити накопичений на місцях досвід і в значній мірі сприяли більш глибокому розумінню потреб операторів МРС, що працюють в польових умовах.

Стандарт МСПМД (IMAS) 09.40 – це посібник з використання серії стандартів МСПМД (IMAS) 09.40 стосовно загального використання собак МРС. Це ознайомчий документ, який розглядає більшість аспектів проведення операцій з використанням собак МРС. В цій серії є чотири додаткові документи МСПМД (IMAS), в яких обговорюються конкретні питання, пов'язані з використанням собак МРС.

Посібник по використанню собак мінно-розшукової служби (MPC)

1. Область застосування

Стандарт МСПМД (IMAS) 09.40 – це посібник з використання серії стандартів МСПМД (IMAS) 09.40 стосовно загального використання собак MPC. Це ознайомчий документ в серії стандартів МСПМД (IMAS) 09.40, який розглядає більшість аспектів проведення операцій з використанням собак MPC і, на відміну від багатьох інших загальних стандартів МСПМД (IMAS), повинен розглядатися і як технічні стандарти, і як керівні принципи. В цій серії є п'ять стандартів МСПМД (IMAS), включаючи цей документ. До них відносяться:

- a) МСПМД (IMAS) 09.40 Посібник по використанню собак мінно-розшукової служби.
- b) МСПМД (IMAS) 09.41 Оперативні процедури, пов'язані з використанням собак мінно-розшукової служби.
- c) МСПМД (IMAS) 09.42 Операційне випробування собак мінно-розшукової служби та кінологів.
- d) МСПМД (IMAS) 09.43 Дистанційне виявлення запаху вибухової речовини (ДВЗВР).
- e) МСПМД (IMAS) 09.44 Посібник по гігієнічному та загальному догляду за собаками.

Серія стандартів МСПМД (IMAS) з проведення операцій, пов'язаних з використанням собак MPC, забезпечує основу для планування і здійснення операцій з використанням собак MPC в рамках програм з питань протимінної діяльності, і встановлює обов'язки національних органів влади, організацій з розмінування і спонсорів, які надають підтримку протимінної діяльності.

Хоча національні стандарти можуть встановлювати обмеження і технічні умови, що виходять за рамки того, що вимагається згідно з міжнародними стандартами, вони повинні ґрунтуватися на принципах і технічних характеристиках, передбачених в міжнародних стандартах.

Серія стандартів МСПМД (IMAS) 09.40 не призначена для того, щоб діяти в якості СОП або дублювати їх. Кожна організація по розмінуванню повинна розробляти свої власні СОП, засновані на національних та міжнародних стандартах.

2. Терміни, визначення та скорочення

Повний глосарій усіх термінів, визначень та скорочень, що використовуються у серії стандартів МСПМД (IMAS), наведений в IMAS 04.10.

У серії стандартів МСПМД (IMAS), слова 'shall' («має», «зобов'язаний»), 'should' («належить», «потрібно», «слід») і 'may' («може») використовуються для позначення бажаного ступеню забезпечення відповідності. Це вживання відповідає термінології, що використовується у стандартах і керівних принципах ISO:

- a) слово 'shall' («має», «зобов'язаний») використовується для зазначення вимог, методів або специфікацій, які повинні застосовуватися для того, щоб відповідати стандартові;
- b) слово 'should' («належить», «потрібно», «слід») використовується для зазначення бажаних вимог, методів або специфікацій; та
- c) слово 'may' («може») використовується для зазначення можливого методу або способу дії.

Термін «Національний орган з питань протимінної діяльності» (НОПМД, Нацорган ПМД) означає урядовий орган, часто – міжвідомчий комітет, у країні, що зазнала впливу мін/ВЗВ, на який покладено обов'язок регулювання, управління і координації протимінної діяльності.

Примітка: За відсутності НОПМД, може виявитися необхідним і належним для ООН, чи якогось іншого авторитетного міжнародного органу, взяти на себе певну частину або всі обов'язки і виконувати деякі або всі функції Центру ПМД або – що трапляється рідше – функції самого Нацоргану ПМД.

Термін «організація, яка використовує собак MPC» в цьому стандарті МСПМД відноситься до будь-якої організації (урядової, неурядової або комерційної), яка відповідає за здійснення проєктів або завдань з розмінування з використанням собак MPC. Організація, яка використовує собак MPC, може бути головним підрядником, субпідрядником, консультантом або агентом.

Термін «розмінування» відноситься до діяльності, яка призводить до знищення мін та ВЗВ, в тому числі незірваних боєвих малокаліберних боєприпасів, які становлять небезпеку.

Термін «собака мінно-розшукової служби» (собака МРС) стосується собаки, яка пройшла спеціальне навчання для виявлення випарів від мін та ВЗВ, які можуть бути не тільки вибухонебезпечними випарами, але й випарами з матеріалу корпусу та інших речовин. Підготовка та використання собак МРС часто значно відрізняється від тієї, яку надають іншим пошуковим собакам.

Термін «цільовий об'єкт» використовується для опису об'єкта, який повинен виявити собака МРС під час виявлення бойових мін/ВЗВ. Цільовим об'єктом може бути міна або ВЗВ, або їхня частина, того типу, який зазвичай зустрічається під час живих операцій на місці.

Термін «цільовий запах» використовується для опису запаху від цільового об'єкта.

Термін «тестовий елемент» використовується для будь-яких мін або предметів ВЗВ, які закладені на випробувальному полігоні для виявлення за допомогою собак МРС.

3. Чому собак використовують для виявлення мін та ВЗВ

На сьогоднішній день використання собак є широко розповсюдженою технологією виявлення мін та ВЗВ (в тому числі незірваних боєвих малокаліберних боєприпасів). Для цього існують чотири основні причини:

- a) при правильному застосуванні, виявлення за допомогою собак МРС може бути більш швидкою і більш економічною процедурою, ніж ручне розмінування, з використанням металошукачів та екскаваторних робіт;
- b) собаки МРС можуть виявляти міни та ВЗВ з низьким вмістом металу або неметалеві міни, а також міни та ВЗВ, встановлені в районах з високим ступенем насиченості ґрунту металевими фрагментами або з високим вмістом в ґрунті металевих з'єднань, наприклад, на залізничних коліях;
- c) велика кількість організацій з розмінування застосовують цілий ряд різноманітних «інструментів і засобів» розмінування та зачистки від ВЗВ, таких як попередня очистка територій за допомогою механічних засобів, ручне розмінування і виявлення за допомогою собак, які використовуються взаємодоповнюючим чином; та
- d) на відміну від більшості датчиків парів, собаки можуть використовуватись, щоб точно визначити міни і ВЗВ на фоні вже замінованих територій.

4. Як можна використовувати собак МРС

4.1. Загальна інформація

Собаки МРС можуть виконувати багато різних функцій, проте їх найкраще використовувати в районах з низькою щільністю мінування та розташування ВЗВ. В цій якості, вони найбільше підходять для виконання наступних операцій:

- a) перевірка наявності мін та ВЗВ;
- b) скорочення площі та уточнення меж мінних полів;
- c) виявлення мін на дорогах та узбіччях;
- d) перевірка якості очищення, включаючи швидкий відбір проб в розмінуваних районах (контроль якості (КЯ)), який може проводитися після ручного розмінування та розмінування за допомогою механічних засобів;
- e) обстеження ізольованих зон та ділянок землі, які недоступні для механічних пристроїв розмінування.
- f) обстеження залізниць та ділянок з високим вмістом металевих фрагментів; та
- g) створення безпечних проходів в якості вихідних точок для проведення розмінування.

З усіх цих функцій, перші три є найбільш розповсюдженими.

Собаки МРС найбільш ефективно можуть використовуватись для перевірки наявності мін та ВЗВ під час технічного огляду. Собаки МРС підходять для встановлення наявності мін/ВЗВ, в тому числі незірваних боєвих малокаліберних боєприпасів на території під час проведення технічного огляду, що дозволяє розмінювати підозрілі небезпечні території набагато швидше, ніж за допомогою засобів ручного розмінування. Собаки МРС можуть працювати швидко на територіях з низькою щільністю мінування та/або розміщення ВЗВ і, таким чином, вони найкраще підходять для виявлення кордонів мінних полів. Після того можуть бути задіяні групи ручного розмінування, щоб працювати з обмеженими територіями, на яких відомо, що є міни/ВЗВ.

Зазвичай на дорозі не поставлені розтяжки і там немає рослинності, тому на дорозі низька щільність розташування мін/ВЗВ. Собаки МРС більше підходять та є більш економічно ефективними для очищення доріг, аніж методи ручного розмінування/очищення від ВЗВ, а також вони є менш руйнівними для навколишнього середовища, ніж засоби механічного розмінування.

4.2. Оперативні процедури

Оперативні процедури щодо використання собак МРС більш детально описуються в МСПМД (IMAS) 09.41. Не існує єдиного комплексу операційних процедур, які могли б застосовуватись за будь-яких умов. Однак, існують загальні принципи, які можна застосовувати до операцій розмінування за допомогою собак МРС. В стандарті МСПМД (IMAS) 09.41 викладені відповідні принципи, які загалом застосовуються до всіх операцій з використанням собак МРС.

5. Випробування собак МРС та кінологів в реальних умовах

Головною особливістю впровадження стандартів МРС повинне бути випробування команд МРС (собак і кінологів). Випробування в реальних умовах надають впевненості, що мінімальний стандарт був досягнутий. Випробування в реальних умовах не дають гарантії, що тестована технологія буде завжди працювати; повинні бути встановлені інші процедури контролю якості для забезпечення постійної відповідності стандартам. Технічні вимоги та керівні принципи для випробування собак МРС та кінологів в реальних умовах можна знайти в МСПМД (IMAS) 09.42.

У минулому, випробування собак МРС в реальних умовах та акредитація організацій з розмінування розглядалося як внутрішня справа, а не справа для центральних органів або спонсорів. Ця точка зору змінилася як для організацій з розмінування, так і для команд МРС. Регулярне випробування команд МРС в реальних умовах було втілене в багатьох програмах, і навіть якщо в зовнішньому випробуванні в реальних умовах немає потреби, підходять деякі форми внутрішнього тестування.

Дуже важливо, щоб навчання обслуговуючого персоналу і внутрішнє випробування відбувалось з частими інтервалами між випробуваннями в реальних умовах (більше одного разу на тиждень), щоб підтримувати стандарти якості, досягнуті в ході підготовки до випробування.

6. Дистанційне виявлення запаху вибухової речовини (ДВЗВР)

Ще один спосіб виявлення мін за допомогою тварин, відомий під назвою «Дистанційне виявлення запаху вибухової речовини» (ДВЗВР), більш докладно описується в стандарті МСПМД (IMAS) 09.43.

В системі ДВЗВР запахи парів вибухових речовин всмоктуються через фільтри, які доставляються на місце, де спеціально навчені пошукові тварини визначають, які з фільтрів мають запах парів ВВ. Кожен фільтр відповідає конкретній ділянці дороги або землі, і реакція тварини на фільтр інформує організацію з розмінування в якому місці йому необхідно зосередити свої зусилля з розмінування.

Система ДВЗВР не є автономною, і її необхідно використовувати в поєднанні з іншими джерелами інформації. Систему ДВЗВР можна розглядати як інструмент обстеження території, за допомогою якого визначається відмінність між ділянками, які потребують подальшого обстеження (їх називають «підозрілі сектори з позитивною ідентифікацією»), і ділянками, які можуть не потребувати подальшого обстеження (їх називають «підозрілими секторами з негативною ідентифікацією»).

7. Професійний гігієнічний та загальний догляд за собаками

Успішна діяльність собак МРС ґрунтується на ситих, добре навчених і добре доглянутих собаках. Неуважність до здоров'я собак, а також до їхнього лікування в разі хвороби, може мати наслідки: тривале навчання та обмежений практичний результат. Собаки можуть померти в результаті поганого медичного обслуговування, без будь-яких щеплень й ігнорованих симптомів захворювання. З цих причин серія стандартів 09.4 включає в себе Посібник МСПМД (IMAS) 09.44 з професійним гігієнічним та загальним доглядом за собаками.

8. Обмеження стосовно використання собак МРС

Не можна однаково успішно використовувати собак МРС в будь-яких умовах. У районах, порослих щільною та густою рослинністю, зона пошуку собак МРС може бути обмеженою, що може привести до появи необстежених ділянок. Крім того, рослинність може перешкодити кінологам МРС контролювати процес пошуку або спостерігати за сигналами, що подаються собаками МРС про можливу присутність мін, хоча деякі зони пошуку можуть зменшити таку проблему.

Не слід використовувати собак МРС в районах з високою концентрацією мін або ВЗВ, оскільки кількість знаків можуть зробити ці операції неефективними, і це пов'язано з наслідками в плані безпеки. За певних умов, операції, пов'язані з використанням собак МРС, можуть бути недоцільними в районах з високою щільністю мінування, які були оброблені за допомогою механічних засобів розмінування.

Погода також в значній мірі впливає на використання собак МРС. Висока вологість або низька температура повітря обмежують поширення запахів, які виявляють собаки МРС. В окремих районах дощі можуть широко розповсюджувати запахи парів вибухових речовин, ускладнюючи собакам МРС завдання визначення точного місця розташування мін, а постійні сильні вітри можуть зашкодити собакам МРС, розносячи запахи. У випадку, якщо відбулася несподівана зміна умов роботи, або у зв'язку з незвичайними погодними умовами, або тому, що собаки МРС були перевезені в інший географічний регіон, може знадобитися певна перепідготовка.

Надійність роботи окремих собак МРС може бути різною, хоча не слід відразу ж звинувачувати собак МРС у разі виникнення проблем. Причиною цього можуть бути несправності в функціонуванні оперативної системи, неефективне управління, помилки в підготовці, хвороба або втома або вплив екологічних факторів, що впливають на запахи випарів вибухових речовин.

Надійність роботи собак МРС можна підвищити шляхом використання двох або більше собак МРС в одному і тому ж районі. У будь-яких ситуаціях рекомендується використовувати, як мінімум, двох собак МРС.

Якщо собаки працюють в областях з сильним забрудненням фону, наприклад, від мін, ВЗВ або з розсіяною вибуховою речовиною, повинні виконуватись перевірки, щоб гарантувати, що це забруднення не перешкоджає запахам вибухових речовин.

9. Обов'язки

9.1. Національний орган з питань протимінної діяльності (НОПМД)

НОПМД або організація, що діє від його імені, повинна:

- a) встановити чітко сформульовану і стійку національну політику щодо використання собак МРС в рамках протимінної програми.
- b) розробити і впровадити відповідні національні стандарти та інші керівні принципи, що регулюють випробування та використання собак МРС в рамках протимінної програми.
- c) розробляти і впровадити процедури управління якістю (УК) операцій з використанням собак МРС (включаючи випробування в реальних умовах та акредитацію організацій МРС) в рамках програми протимінної діяльності та забезпечити, щоб персонал, який займається управлінням якістю роботи собак МРС, мав відповідну кваліфікацію і досвід для виконання цього завдання; та
- d) надавати допомогу організаціям з розмінування, які використовують у своїй роботі собак МРС, в створенні полігонів для проведення випробувань і організації підготовки з метою надання підтримки МРС.

9.2. Організація по розмінуванню

Організація з розмінування, яка проводить операції з використанням собак МРС, повинна:

- a) встановити СОП щодо використання собак МРС в ході проведення операцій з розмінування. Ці СОП повинні узгоджуватися з відповідними національними стандартами, а в разі відсутності національних стандартів – з серією стандартів МСПМД (IMAS) 09.4;
- b) забезпечити, щоб тестування команд МРС проводилося на регулярній основі в оперативних умовах;
- c) встановлювати системи, процедури та обладнання для забезпечення професійного гігієнічного та загального догляду за собаками МРС;
- d) забезпечити, щоб здібності та робота собак МРС та кінологів завжди підтримувалися шляхом підтримуючих тренувань; а також
- e) встановлювати системи, процедури та обладнання для забезпечення професійного гігієнічного та загального догляду за собаками МРС.

У разі відсутності НОПМД, організація по розмінуванню повинна взяти на себе додаткові обов'язки. Вони включають такі функції, але не обмежуються ними:

- f) надання допомоги приймаючій країні в період створення НОПМД в розробці національних стандартів в області проведення операцій з використанням собак МРС; та
- g) встановлення зв'язку з іншими організаціями з розмінування, які використовують у своїй роботі собак МРС, з тим, щоб забезпечити узгодженість стандартів для операцій з використанням собак МРС і здійснювати співробітництво в області перевірки якості роботи команд МРС.

9.3. Спонсори та міжнародні організації

Спонсори та міжнародні організації повинні сприяти НОПМД або організації, що діє від його імені, в наступних областях:

- a) розробка чітко сформульованої і стійкої національної політики в галузі використання собак МРС в рамках протимінної програми;
- b) розробка і застосування національних стандартів та інших керівних принципів, що регулюють процеси тестування, випробування в реальних умовах і використання собак МРС в рамках протимінної програми; та
- c) у разі відсутності національного органу, спонсори повинні надавати допомогу і сприяти організаціям з розмінування, які використовують у своїй роботі собак МРС, в розробці та застосуванні відповідних СОП, що регулюють процеси тестування і використання собак МРС в ході проведення операцій з розмінування.

